

Open Acces

PROJECTE COMUNITARI: “SALUT MENTAL I JOVES”

Sara Ribera Freixes¹, Francesc Casadesús Puigrol², Pilar Martínez Bertholet³, Àngels Mollo Iniesta⁴, Andrei Nanu⁵, Arseni López Vilardell⁶, Carme Grau Santesmases⁷, Marta Vilalta Pérez⁷ i Raquel París García⁸

¹ IFiC. CAP Cervera

² Coordinador de Promoció i Salut Comunitària. Agència de Salut Pública de Lleida

³ Treballadora Social. CAP Cervera

⁴ MFiC. CAP Tàrrrega

⁵ RBEC. CAP Cervera

⁶ Tècnic de Salut. Paeria de Cervera

⁷ Infermera. CAP Cervera

⁸ Dietista-nutricionista. CAP Artesa de Segre

Adreça per a correspondència:
Sara Ribera Freixes

Adreça electrònica:
sribera.lleida.ics@gencat.cat

RESUM

Després de fer el diagnòstic de salut de Cervera, i com a resultat de la prioritització de les necessitats detectades, es decideix abordar la salut mental en els joves. Es fan unes dinàmiques per definir la intervenció. Es creen tres grups de treball que, sota l'objectiu comú de la millora de l'atenció dels joves amb problemes de salut mental i la millora del benestar dels joves en general, treballen de manera autònoma. El grup Treball en Xarxa proporciona el coneixement de totes les parts implicades en el sistema d'atenció a joves, i revisa com s'actua davant un jove amb problemes de salut mental segons el lloc on es detecti. S'aprova un circuit de relació entre les diferents parts del sistema. El grup Implicació de les Famílies vetlla per la millora del seguiment al CSMIJ de les famílies vulnerables. Fan un acompanyament d'alta intensitat utilitzant la teoria del vincle. 13 de les 18 famílies ateses, valoren positivament aquest acompanyament. I el grup de Lleure i Joves desenvolupa accions per conèixer les inquietuds dels joves, i crear un espai jove inclusiu i lliure d'etiquetes. Ho fa a través de qüestionaris als instituts i activitats a l'espai jove. El més important i que posem en valor d'aquest treball, és que hem aconseguit tenir un espai comú de trobada i diàleg de tots els agents que treballem en Salut Mental i Joves per poder revisar les demandes de cada moment, i establir noves necessitats i línies de treball si cal.

RESUMEN

Tras realizar el diagnóstico de salud de Cervera, se realiza una priorización sobre las necesidades detectadas. Se decide abordar la salud mental en los jóvenes. A través de unas dinámicas, se define la intervención. Se crean tres grupos de trabajo que, bajo el objetivo común de la mejora de la atención de los jóvenes con problemas de salud mental, y la mejora del bienestar de los jóvenes en general, trabajaran de manera autónoma. El grupo “Trabajo en Red” proporciona el conocimiento de todas las partes implicadas en el sistema de

atención a jóvenes, y revisa cómo se actúa ante un joven con problemas de salud mental según el lugar donde se detecte. Se aprueba un circuito de relación entre las distintas partes del sistema. El grupo “Implicación de las Familias” vela por la mejora del seguimiento en las familias vulnerables al Centro de Salud Mental Infantil y Juvenil. Hacen un acompañamiento de alta intensidad utilizando la teoría del vínculo. 13 de las 18 familias atendidas, valoran positivamente este acompañamiento. Y el grupo de “Ocio y Jóvenes” desarrolla acciones para conocer sus inquietudes, y crear un espacio joven inclusivo y libre de etiquetas. Lo hace a través de cuestionarios en los institutos y actividades en el espacio joven. Con este trabajo, hemos conseguido tener un espacio común de encuentro y diálogo de todos los agentes que trabajamos en Salud Mental i Joves para poder revisar las demandas de cada momento, y establecer nuevas necesidades y líneas de trabajo cuando sea necesario.

ABSTRACT

After making the health diagnosis in Cervera, resulted in a prioritizing action of the detected needs, it was decided to work on the youth's mental health. Some dynamics are done to define the interventions. Three working groups are created under the common objective of improving care for the young people with mental health problems, and besides improving the welfare of the young people in general. “Network Group” provides knowledge of all the parties involved in the youth's care system, and reviews how to act when a young person with mental health problems is detected, depending on where has been detected. An interaction circuit among the different parts of the system is approved. The “Family Implication Group” watches over to improve the monitoring of vulnerable families in the Child and Youth Mental Health Center. They provide high-intensity support using attachment theory in the context of person-centered help and care. 13 out of the 18 families assisted positively value to this

support. And the "Leisure and Youth Group" develops actions to learn about their concerns, and create an inclusive youth space free of labels. This is carried out through questionnaires in secondary schools, and activities at the youth clubs. The most important thing we value of all this research is that we have managed to have a common space for meetings with all the agents working on Mental Health and Youth to be able to review the demands of each moment, and establish new needs and lines of work if necessary.

COM SORGEIX EL PROJECTE?

El projecte s'emmarca dins el projecte Comunitat i Salut, COMSALUT¹. Parteix de la metodologia de treball que marca l'Estratègia Nacional d'Atenció Primària i Salut Comunitària, ENAPISC².

Seguint les recomanacions del COMSALUT, el 2017 es crea el Grup Motor per començar a elaborar l'informe de salut de Cervera. En un primer moment, integren el Grup Motor representants locals de Cervera de l'Atenció Primària, de Salut Pública i de l'Ajuntament. Definim l'estratègia i iniciem la recollida de dades quantitatives i qualitatives, per al seu estudi posterior. Al setembre de 2017, es fa la jornada de prioritització amb la ciutadania sobre els problemes detectats en el diagnòstic de salut. Surt prioritzat treballar la Salut Mental en Joves. El detall de l'informe que justifica la intervenció que exposarem en aquest article, es pot consultar en la seva totalitat al web de l'Agència de Salut Pública de Catalunya³.

A partir del resultat d'aquest informe i de la necessitat prioritzada, el Grup Motor es proposa dissenyar una intervenció, pactada amb els diferents agents comunitaris i amb la ciutadania, amb l'objectiu de millorar l'atenció dels joves amb problemes de salut mental, i millorar el benestar dels joves en general. Així posem les bases per al projecte comunitari "Salut Mental i Joves"⁴ mereixedor del IV premi Albert Ramos.

ANÀLISI DE LA SITUACIÓ

El primer que fem des del Grup Motor, és la cerca dels recursos i actius que hi ha la territori treballant en joves i en salut mental. Donada l'existència de la Taula de salut Mental Urgell-Segarra que aglutina i té representació de tots els actius i agents en qüestió, es demana poder treballar aquesta intervenció sota el paraigües de la taula, i com una comissió de treball dins el grup de necessitats.

Des de la Taula, i amb l'ajuda d'unes dinamitzadores de "Salut Mental Catalunya" (moviment social de representació, atenció i suport a les persones amb problemes de salut mental i les seves famílies)⁵, es fan dues dinàmiques de participació amb diferents entitats i agents de la comunitat que intervenen amb joves i amb salut mental. Partim del títol de la necessitat prioritzada que cal treballar, la salut mental en les joves, però ens cal definir el què, qui i com. Les dinàmiques permeten

donar-hi resposta. Els tres aspectes que es consideren claus i que la gent vol treballar són: conèixer, revisar i millorar la interacció de la xarxa d'atenció a joves, el paper de les famílies i el lleure en els joves.

D'aquesta manera surten 3 grups de treball en els quals, els representants de les diferents entitats i institucions, s'apunten lliurement i voluntària per treballar-hi: 1. *Treball en xarxa*, que lidera la infermera de comunitària i la treballadora social del CAP; 2. *Implicació de les famílies*, que lidera l'educadora social de Serveis Socials Bàsics (SSBB) i l'educadora social del Servei d'Intervenció Socioeducativa Itinerant (SISI); 3. *Lleure i joves*, que lidera l'educadora social de Keep Kalm (entitat que acompanya en el lleure a joves amb problemàtica de salut mental), la treballadora social de l'Oficina Jove comarcal i la infermera de comunitària del CAP.

Amb la supervisió del grup motor de comunitària, els tres grups de treball funcionen de manera autònoma, amb els seus objectius i amb les seves pròpies dinàmiques.

Tot seguit expliquem el treball que, durant el 2019, es duu a terme des dels tres grups de treball.

TREBALL EN XARXA⁶

Formen part d'aquest grup representants de: Instituts d'Educació Secundària de Cervera (IES), Equip d'Atenció Psicopedagògica (EAP), Salut i Escola (SE), Centre Atenció Primària (CAP), Associació de Familiar d'Alumnes (AFA), CATSALUT, Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil (CSMIJ), Centre Obert, Serveis Socials Bàsics (SSBB), i Direcció General d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència (DGAIA). A més a més de les entitats de suport com Keep Calm de Lleure Qualia, Escolta't de l'Oficina Jove comarcal i Associació Salut Mental Onda-ra-Sió (ASMOS).

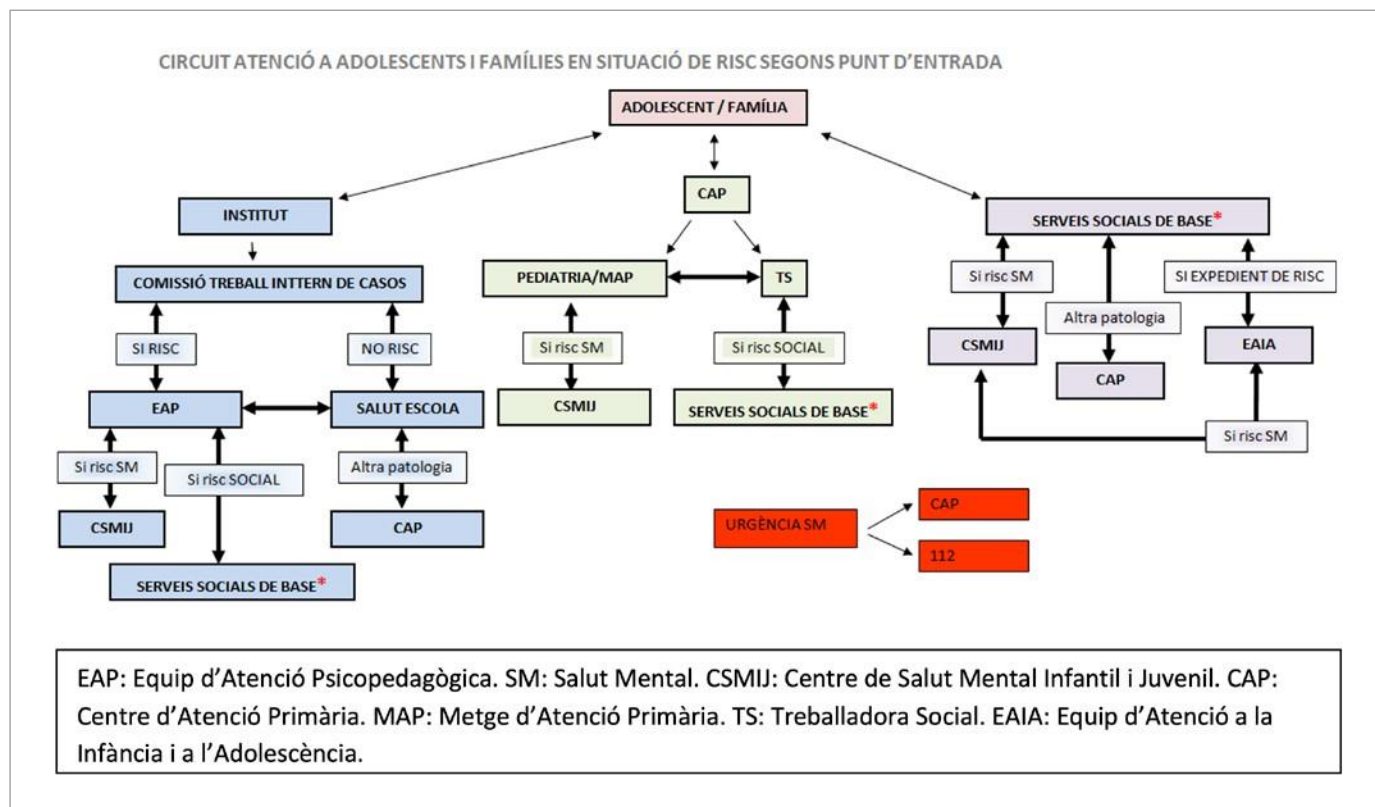
Aquest grup es planteja els següents objectius: conèixer i optimitzar els recursos existents per joves amb problemes de salut mental; optimitzar la coordinació entre els diferents integrants i recursos de la xarxa d'atenció a joves; i millorar les derivacions a CSMIJ

Per aconseguir-ho ens marquem reunions presencials trimes-trals, i també feina a través del correu electrònic.

A través del correu electrònic, les coordinadores del grup recullen i fan la revisió de com els integrants utilitzen els diferents recursos i com està funcionant la relació entre totes les parts, s'estudien els punts forts i les febleses.

Amb les trobades presencials, aconseguim fer la presentació de tots els recursos de salut mental i joves en primera persona, per tant, millorem el seu coneixement i el seu ús. També s'hi comenten i s'aclareixen com han de ser les relacions entre les parts, s'ordenen i es fan els acords per millorar-les. Els resultats aconseguen establir un circuit de relació acordat, amb el vistiplau de tothom (gràfic 1).

Gràfic 1. Circuit d'atenció a adolescents i joves amb problemàtica de salut mental segons la porta d'entrada.

Pel que fa a la millora de les derivacions a CSMIJ, s'acorda que les derivacions es fan directament des del punt on es detecta el risc: Instituts via EAP, CAP via metge de capçalera, Serveis socials bàsics i EAIA ho fan directament. Es treballa el contingut de la derivació.

Els integrants del grup de treball valoren la satisfacció global del projecte amb un 8'2/10.

IMPLICACIÓ DE LES FAMÍLIES

Formen part d'aquest grup representants de: Serveis Socials Bàsics (SSBB), Servei d'Intervenció Socioeducativa Itinerant (SISI), Centre Cívic, Pla Educatiu i d'Entorn (PEE), CAP Cervera i Associació de Salut Mental Ondara-Sió (ASMOS).

Els objectius que ens plantegem són: fer un treball socioeducatiu intensiu d'acompanyament a les famílies ateses a Serveis Socials Bàsics i amb problemes de salut mental; donar eines als familiars de joves en situació de risc per gestionar les emocions i les actituds a través de la creació d'un grup psico-educatiu; i crear un Grup d'Ajuda Mútua de familiars amb joves amb problemes de SM.

Per aconseguir-ho es plantegen trobades trimestrals del grup de treball. Per una banda, Serveis Socials Bàsics treballarà

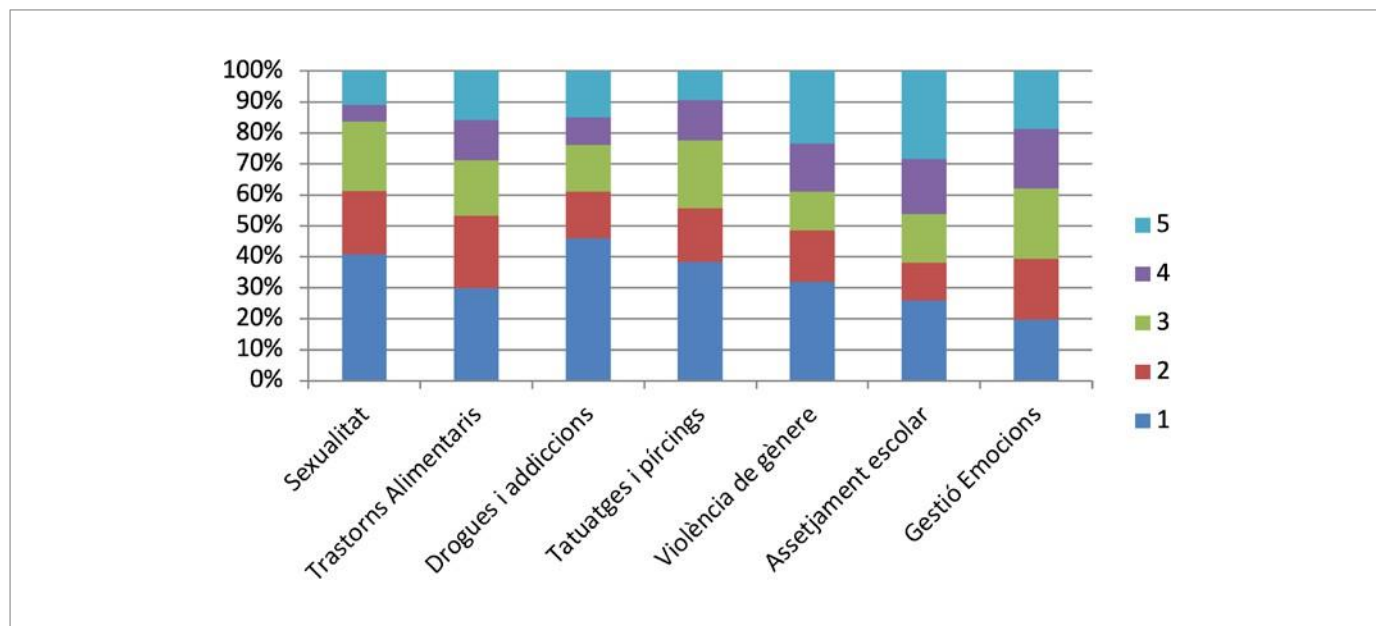
amb famílies vulnerables utilitzant la "Teoria del vincle" en el context d'ajuda i en l'atenció centrada en la persona⁷. Faran un acompanyament a les famílies que estan en seguiment per CSMIJ. Per altra banda, es planifica un grup psico-educatiu dirigit per una psicòloga al centre cívic amb les famílies derivades des de Serveis Socials Bàsics. I per acabar, l'Associació de Salut Mental Ondara-Sió impulsarà el Grup d'ajuda Mútua per a les famílies de joves amb problemes de salut mental.

Com a resultats podem dir que, des de Serveis socials Bàsics, s'ha fet seguiment i acompanyament d'alta intensitat a 18 famílies per reforçar el vincle amb el Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil. 13 de les famílies valoren com a molt positiu aquest acompanyament. Pel que fa al grup psico-educatiu, no es va poder realitzar per falta d'acord a l'hora de seleccionar les famílies i el perfil de professional que havia de dirigir al grup. El Grup d'Ajuda Mútua es va plantejar i fer divulgació, però no hi va haver quòrum en aquell moment.

LLEURE I JOVES

Formen part d'aquest grup representants de: Regidoria de Joventut de la paeria, Espai Jove, Oficina Jove, Keep Calm (programa de la cooperativa de Lleure Qualia que dona suport

Gràfic 2. Grau d'interès en temàtiques relacionades amb la salut: 1 menys interessant i 5 més interessant (Enquesta de l'Oficina Jove de la Segarra. Curs 2018-2019. Total entrevistats 243 alumnes de 1r ESO).

en el lleure a joves amb problemàtica de salut mental) i CAP Cervera.

Els objectius que es plantegen són: Conèixer els interessos de la joventut de La Segarra; elaborar el mapa d'actius de joves i salut mental; i crear un espai jove inclusiu i lliure d'etiquetes.

Per aconseguir-ho es fan reunions periòdiques presencials del grup de treball per debatre, repartir, posar en comú i avançar amb els objectius plantejats. Per una banda, Oficina Jove fa una enquesta, no validada, a tot l'alumnat de 1r d'ESO dels instituts de La Segarra, que són 243 alumnes. Des de Keep Calm es fa el contacte i recull de totes les entitats i recursos de salut mental i joves. Per acabar, s'aprofita que s'inaugura l'Espai Jove "Cal Racó" per presentar el projecte TLC3 "ConjuntaMent", finançat per l'entitat "Obertament" de lluita antiestigma, que pretén que el jove s'involucri en la creació d'aquest espai des d'un inici, i que aquests sigui inclusiu i lliure d'etiquetes.

Com a resultats de les enquestes, podem dir que les temàtiques que interessen més al jove són assetjament escolar, gestió de les emocions i violència de gènere (gràfic 2), la majoria se senten feliços i s'agraden (gràfics 3 i 4). Keep Calm elabora el mapa d'actius de Joves i Salut Mental (Figura 1). I el TLC3 "ConjuntaMent" es desenvolupa durant els mesos de juliol a desembre i es fan trobades al nou espai jove amb acompanyament dels tècnics de joventut de la Paeria i la tècnica de Keep Calm. Consisteixen en dinàmiques inclusives per definir com volen el nou espai, adequar-lo, crear jocs i fer

Gràfics 3 i 4. Ets feliç/T'agrades (Enquesta de l'Oficina Jove de la Segarra. Curs 2018-2019. Total entrevistats 243 alumnes de 1r ESO).

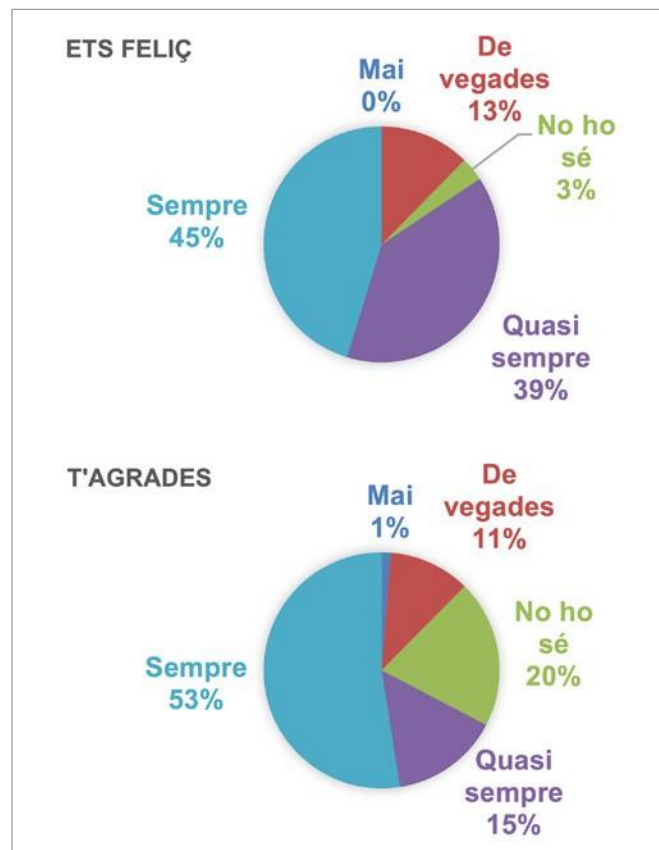
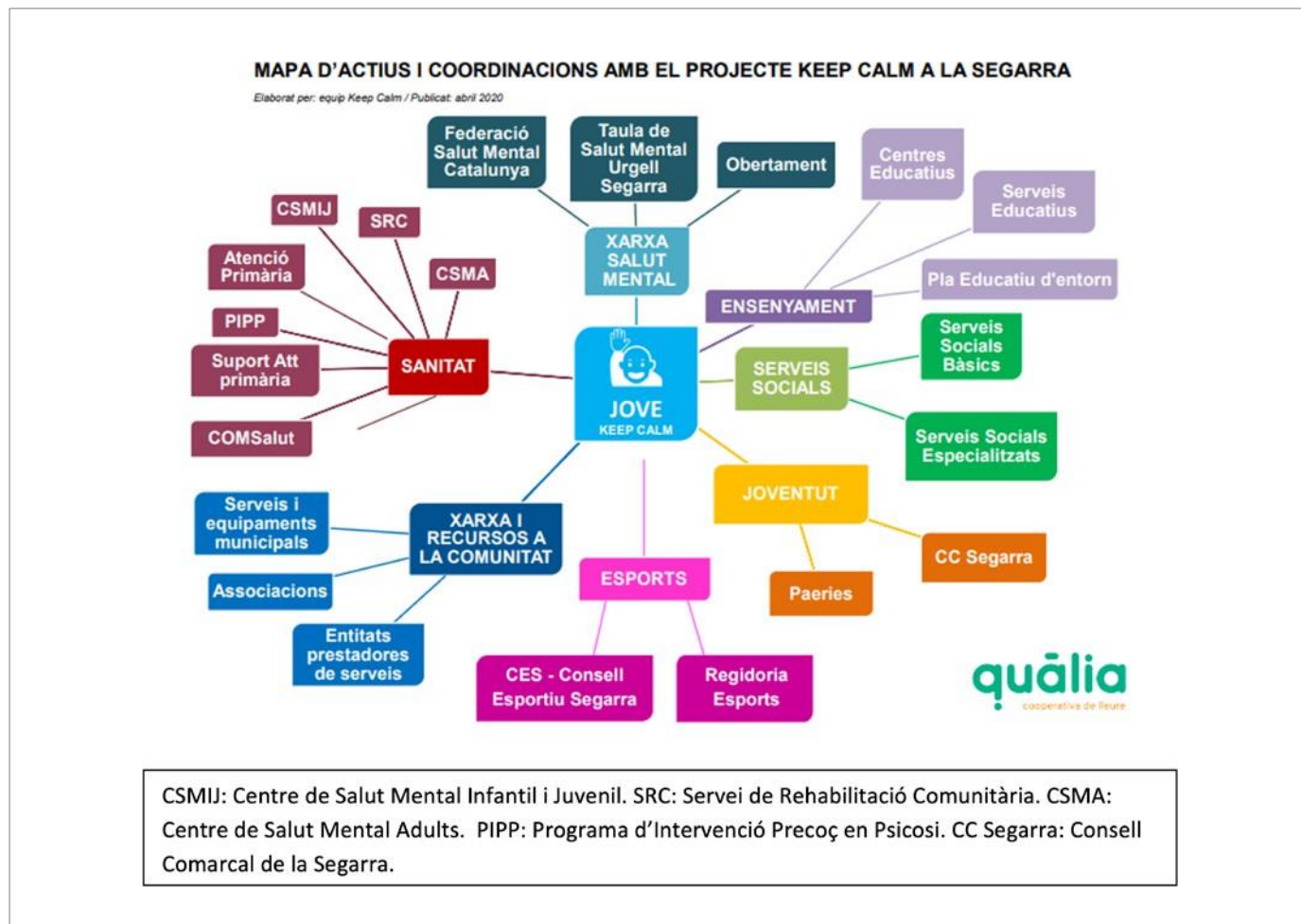

Figura 1. Mapa general d'actius de Joves i Salut Mental (Keep Calm).

una sortida lúdica conjunta. S'acaba fent un grafit inclusiu a l'espai i un treball antiestigma en primera persona.

DISCUSSIÓ

El començar a treballar intersectorialment i en xarxa amb aquesta necessitat de Salut Mental en Joves, fa que augmenti el coneixement dels recursos existents i n'augmenti l'aprofitament. El primer grup de Treball en Xarxa, crea un espai útil per conèixer-nos i acordar com ens hem de comunicar. Aquest espai proper i participatiu, permet que els diferents interlocutors puguin expressar febleses i entre tots arribar a acords per millorar-ho. El circuit d'atenció a joves amb risc de tenir problemes de salut mental segons la porta d'entrada (Gràfic 1), ens ajuda molt a clarificar el paper de cadascú.

Pel que fa al treball del grup de famílies, el fet de fer un acompanyament a les famílies vulnerables ateses als serveis socials de base, fa que augmenti l'adherència al tractament i les visites de CSMIJ.

Per últim, segons els resultats de les enquestes podem dir que els temes que més importen als joves són temes que tenen relació amb la seva salut mental. Malgrat tot, posem en valor que una àmplia majoria se senten feliços. També valorem molt positivament que des d'un inici, s'hagi treballat perquè l'espai jove de Cervera sigui un espai inclusiu i lliure d'etiquetes. Les dinàmiques que s'hi fan, serveixen per conèixer altres realitat i integrar-les amb normalitat al nou espai.

PER ACABAR

El 21 de gener de 2020 es fa la 1a Jornada de Treball de Salut Mental i Joves a Cervera per fer la presentació dels resultats del treball fet per les diferents comissions durant el 2019, i tancar una primera fase. Es decideix fer el tancament del grup de Treball en Xarxa. S'ha aconseguit l'objectiu pel que havia estat creat, i es va decidir seguir treballant els aspectes de Salut Mental i Joves integrant-nos a la Comissió de Benestar i Salut del Pla Educatiu i d'Entorn (PEE). El grup d'Implicació

de les Famílies també el tanquem i l'integrem a la Comissió de Famílies de PEE, pel mateix motiu. D'aquesta manera, integrem la salut Mental a les comissions que ja existeixen al territori. El grup de Lleure i Joves, segueix funcionant per no haver trobat cap espai existent a la comunitat que treballés per l'oci saludable i integrador del jovent. S'aprofita la Jornada per fer formació amb unes conferències magistrals d'inauguració i de clausura, i també per fer una presentació de recursos de SM i Joves al territori.

El projecte comunitari *Salut Mental i Joves*, és un projecte dinàmic, continu en el temps i en constant evolució. El més important i que posem en valor és que hem aconseguit tenir un espai comú de trobada i diàleg de tots els i les agents que treballen amb Salut Mental i Joves per poder revisar les demandes de cada moment, i establir noves necessitats i línies de treball.

Per poder consultar més àmpliament el projecte ho podeu fer a Xarxaups.cat⁴

BIBLIOGRAFIA

1. Agència de Salut Pública de Catalunya (ASPCAT). (2019). COMSalut: comunitat i salut. https://salutpublica.gencat.cat/ca/sobre_lagencia/comsalut_comunitat_i_salut/index.html
2. Departament de Salut. Generalitat de Catalunya. (2017). ESTRATÈGIA NACIONAL D'ATENCIÓ PRIMÀRIA I SALUT COMUNITÀRIA: ENAPISC. file:///C:/Users/43704353Y/Downloads/ENAPISC_document_conceptual.pdf
3. Grup Motor del projecte d'intervenció comunitària de Cervera. (2018). Informe de salut de CERVERA. http://salutpublica.gencat.cat/ca/ambits/promocio_salut/salut_comunitaria/processos-
4. Grup Motor COMSALUT Cervera. (2022). PROJECTE COMUNITARI DE CERVERA "SALUT MENTAL I JOVES." <https://drive.google.com/file/d/1kMkrXIR0fijQjtpXOUru-Aul-l81f2uOj/view>
5. Organització no governamental. (1996). Inici - Salut Mental Catalunya. <https://www.salutmental.org/>
6. Ruiz, N. (2000). L'EXPERIÈNCIA DEL PROGRAMA INTER-XARXES (2000-2016). <http://www.interxarxes.com>
7. Generalitat de Catalunya. (2016). gene_atencio_centrada_en_la_persona_gener_2016. Pla Interdepartamental d'Atenció i Interacció Social i Sanitària. https://xarxanet.org/sites/default/files/gene_atencio_centrada_en_la_persona_gener_2016.pdf